

Forfatter: Aakjær, Jeppe

Titel: Paulus

Citation: Aakjær, Jeppe: "Paulus", i Aakjær, Jeppe: *Artikler og Taler. - 1919*, Gyldendal, 1918-19, s. 78. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-aakjaer04tom-shoot-workid55251/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2021)

Anvendt udgave: Artikler og Taler. - 1919

PAULUS.

Ogsaa denne Artikel indføres her, skjønt den er bleven til langt senere.

„Poi.“, 19. Oktbr. 1913.

„Da jeg var et Barn, taledede jeg som et Barn, tænkte jeg som et Barn, dømte jeg som et Barn; men da jeg blev Mand, af-lagde jeg det barnagtige.“

Paulus: 1. Corinth. 13, 11.

Det ser ud til, at Biblen atter i vor Tid kunde faa en Renaissance som nærende Læsring for Tanke og Fantasi, hvad jeg af al min Sjæl vilde ønske, thi der er ikke en Bog i Verden, der i samme Grad tiltrækker og frastøder, jeg véd knap, hvad den gjør bedst. Men den lader os aldrig ligegyldig. Som det hedder etsteds hos *Heine*: „Jøderne, der forstaa sig paa Kostbarheder, vidste nok, hvad de gjorde, da de under det andet Tempels Brand lod baade Guldkar og Sølvkar, Lygter og Lamper, ja endog den ypperstepræstelige Brystdug med de store Edelstene, i Stikken og blot reddede Biblen. Thi dette var den sande Tempelskat.“ Og han fortsætter med et Citat af en gammel jødisk Forfatter: „Fra Biblen fød Visdom som Pisons Vand, naar den er stor, og som Tigrisfloden, naar den om Vaaren gaar over sine Bredder; fra Biblen fød Forstand, som Evfrat, naar den er stor, og som Jordan i Byghøstens Tid; fra Biblen udvældede Tugt som Lyset og som Nilsens Vand paa Høstens Dag. Han har aldrig levet, der blev færdig med at øse af den, og han vil aldrig fødes, der faar den gransket ud. Thi dens Tanker er rigere end Havet og dens Ord dybere end Afgrunde.“ — Dette skrev den martrede *Heine*, mens han i Paris laa i sin aarlange „Madrassegrav“. Denne svulmende og overdaadige Ros gjælder dog kun det gamle Testamente, thi det kan jo ikke skjules, at som Kulturskat staaer det hundredfold over det nye. Forholdet bliver naturligvis et andet, naar hele Biblen ses under Synsvinklen: Moralkodex eller betragtes som en Samling Prækentexter til Søndagsbrug for en „Folkekirke“.

Der er i den sidste Menneskealder gjort et stort og uegenlystigt Arbejde herhjemme for at bringe jævne Mennesker i

et intimere Forhold til de Kulturstrømninger paa religiøs Felt, der forlængst har befrugtet det øvrige Europa. Som en af de første og utrætteligste Pionerer her maa nævnes *A. C. Larsen*; hans talrige Smaabøger om baade gamle- og nytestamentlige Emner burde være en Skat for enhver dansk Bibelgransker. De Bøger er egentlig aldrig blevne skattede efter Fortjeneste; ingen var dog bedre end dem i Stand til atter at vække Bibelsansen i Menignands Sind. — Bøger, som nu ogsaa synes glemte, er *Ernst Renans* „Jesu Liv“ og „Apostlene“, der oversattes i Begyndelsen af Firserne. Med hvilken Henrykkelse og Undren sad vi ikke som purunge og læste disse Bøger, hvis kristige Tanker jog over os som Skyer i April og revolutionerede vor unge Sjæl lige til Bunder. Maalt med disse Bøgers Genialitet, deres Forfatters Evne til ud af Fortidens graa Masse at skabe evig Skjønhed og Harmoni, bliver al hjemlig bibelsk Forfatter-skab kun hæderlige Puslerier.

I det sidste Treaar er Bibellitteraturen herhjemme blevet øget med en særdeles fortjentfuld Serie, „Religionshistoriske Smaaskrifter“, der allerede er naaet op til 16 Numre. Ingen dansk Mand eller Kvinde, der har blot den svageste Interesse for Bibelstudier, burde undlade at abonnere paa denne Samling, der tæller en Række af vore betydeligste Lærde blandt Bidragerne og fører os midt ind i Lærdommens Værksteder under den kyndigste og behageligste Vejledning. Skulde jeg bebrejde Lederne noget, maatte det være dette, at de — som altid Teologerne, hvad enten de er *frisindede* eller *dogmatiske* — negligerer *det gamle Testamente* for det nye. Blandt alle de 16 Numre findes kun et med gammeltestamentligt Emne, men det er til Gjen-gjæld blevet en hel Perle, klar i Formen, overraskende af Indhold, jeg sigter til *Th. A. Müllers: Palæstina som babylonisk Kulturprovins*. Det vilde være at ønske, at den Mand noget hyppigere vilde gjøre Offentligheden delagtig i sin Viden, thi der er faa herhjemme, om overhovedet nogen, der har bedre Greb paa at fange Læserens Opmærksomhed for disse fjerne men saa betagende Emner. Hvilke prægtige Smaabøger er ikke ogsaa *J. L. Heibergs: „Den hellige Porphyrios“*, *Frederik Poulsen: „Kristusbilledet“* (med talrige oplysende Illustrationer), *Arboe Rasmussens „Fra Papyrusbladet til vort ny Testament“*, for blot at nævne nogle en-

kelte, og hvilket Fond af Viden er ikke nedlagt i et Værk som Svenskeren *Martin P. Nielsens* „Primitiv Religion“.

I den gamle Kirke, der vidste at indrette sig praktisk, gik under Gudstjenesten en Mand rundt med en Stav, hvormed han slog dem paa Hovedet, der var faldet i Søvn under Prækenen. Den Skikkelse kunde med god Ret have prydet disse Smaaøgers Omslag, thi det har jo netop været deres Hensigt at faa Folk til at sidde med aabne Øjne, mens der prækes.

Det giver én underlige Tanker om Aandshygien i dette Land, naar disse Bøger, hvorved Intelligensen søger at komme i Forhold til den menige Mand, saa godt som aldrig ses omtalte i Provinspressen. Det er jo over et Aarhundrede siden, at vi fik den grovere Form for Censur afskaffet; men mon ikke den Censur, der den Dag i Dag trives og iværksættes af en klerikal og af vaasende „Søndagstanke“ opfyldt Provinspresse, er nok saa virkningsfuld ødelæggende overfor en ærlig Drøftelse af moralske og videnskabelige Værdier som den dryppende Sværtetekst, der var én af Enevældens uslippeligste Insignier! — Dette religionshistoriske Oplysningsværk synes dog at have et sejt Liv. Titrods for megen Kjølighed er det endnu ikke lykkedes Klerikalismen at fryse det ihjel.

Thi til denne smukke Række af Bøger har Hr. Professor *A. B. Drachmann* nu læst en ny, et lille Skrift om *Paulus*; og da det vel netop er skrevet for ulærde Folk som mig og mine Lige, kan der vel heller ikke være noget formasteligt i, at jeg med et Par Ord gjør dette Blads Læsere opmærksom paa denne Bog.

I mit Barndomshjem kom blandt mange andre Originaler to Skikkelser af en egen Støbning, den ene Teglbrænder, den anden Tækkemand.*) Som alle Bønder af nogen Værdi var de stærkt optagne af religiøse Materier. De ramlede altid sammen om *Paulus*. Teglbrænderen, en stor og lys Type med et Kranium som *Madvigs*, havde faaet et Horn i Siden paa *Paulus' Lære om Igenløsningen*. Hans Modpart, Tækkemanden, der var spinkel og krogrygget og en ivrig Dogmatiker, sad paa Bænken, rynket og vis, og anholdt alle Teglbrænderens Formasteligheder. Som to Spillere sad de der med buede Pander, hver paa sin Side

*) Sm. S. 10—12.

af Langbordet, og søgte at stikke hinanden med med Skriftsteder. Den gamle Spændebibel laa opslæst imellem dem lige op ad Ølpotten. Hvert Øjeblik kom en bred Pegefinger ned paa Bladet for at slaa Tinger fast; den andens Blik fulgte mistroisk med og agtede vel paa, at han ikke snød. Saadan kunde de sidde hele Klokketimer og trække Tov om „Guds Ord“. — Den Gang faldt der mindre Støv paa vor Bondes Bibel end nu om Stunder, og da vilde en Bog som Hr. Drachmanns have haft et naturligt Publikum i vor Bondestand, hvad jeg ikke er sikker paa, den nu har. Forøvrigt skulde man synes, der var al mulig Grund for vor Bonde som for alle andre til at komme til en rigtig Forstaaelse med Paulus, da Grundlaget for vor Lykke i Tid og Evighed af Teologerne gennem Aarhundreder er bleven ledet tilbage til nogle Fundamental-Sætninger hos ham. Men Bønderne har vel med deres sunde Sans haft en instinktiv Fornemmelse af, at Teologerne gjorde for meget ud af det. Og deri giver Hr. Drachmann dem ubetinget Ret. Som den skrappe Græker, Forfatteren er, lægger han ikke Dølgemaal paa, at Apostlens græske Konstruktioner vækker hans Forfærdelse. Vi andre, der ikke kan Græsk, havde vel næppe troet, at Paulus havde staaet til saa lav en Karakter. Hvor Hr. Drachmann anfører en hel Side af Romerbrevet (12,4—21) i ny Oversættelse (prøv at lægge den ved Siden af den avtoriserede), undslipper der hans pinte Grækerhjærte følgende Note: „Et Sted som dette er af de mest betegnende for Paulus' Form, naar han er uheldigst; endda er Manglen paa grammatisk Bygning endnu mere fremtrædende paa Græsk end paa Dansk. Meget af det er slet ikke Græsk, men minder om Barne- eller Negersprog.“ — Det var rart at se, hvordan der vil blive reageret mod en saadan Udtalelse af den Retning, der kraftigst har forfægtet Sætningen: „Biblen som indblæst af Gud“. I Sandhed to mærkelige Rim: Indblæst af Gud — og fuld af kolossale Sprogbonnerter!

End ikke den skønne, velkendte Hymne til *Kjærlighed* i 1. Cor. 13,1, som for os andre dufter som en Rose fra Saron, kan dysse Hr. Dr.s kritiske Aarvaagenhed helt i Slummer; saaledes siger han efter at have givet en ny Oversættelse ogsaa af dette udadelige Kapitel: „Man har karakteriseret denne Dityrambe som et „retorisk Mester-

værk". Det er den saa langt som muligt fra at være; den er ganske vist et udmærket Exempel paa, hvorledes Paulus' kraftige Temperament fæder Udtryk, naar han er heldigst, men den er i Formen ganske barmhjertig og synder helt igjennem mod de elementæreste Love for kunstnerisk Prosa. Derimod er den fra Indholdets Side et godt Exempel paa, hvor højt Paulus kan naa som social Etik; her giver han virkelig noget nyt og originalt." Det har sin Interesse ved Siden af denne Karakteristik at lægge en Skjænaands som Ernest Renans; han skriver (*Apostlene*, overs. af A. Wolff, S. 192): „Ingen Skribent har nogensinde været mere uensartet. Man skal forgyæves i alle Litteraturer søge efter et saa bisart Fænomen, som det 13. Kap. i den 1. Epistel til Kor., der med sine svage Argumenter, søgte Gjentakelse og ubehagelige Subtiliteter dog er saa vidunderlig dejligt.“ — Saadan hører man hos Professoren hans filologiske Orm pikke under Barken. Og denne Aarvaagenhed gjør ogsaa hans Læser lysvaagen.

Men Bogen om Paulus er ikke blot et behændigt Stykke Filologi, men nok saa meget en Drøftelse af Paulus' Verdensbillede og Etik. Hele Paulus' Vandel og Forkyndelse var bestemt af hans uryggelige Overbevisning om, at „Verdens Ende“ var nær. Han vender atter og atter i Brevene tilbage til denne sin Yndlingsidé. Han spaar, at denne Generalomvæltning i Jordens og Menneskets Historie sandsynligvis vil indtræde, inden de dalevende dør en naturlig Død. Se bl. a. følgende Sted i 1. Cor. 15,51: „Se, jeg siger eder en Hemmelighed: Vi skulle *vel ikke alle hensove, men vi skulle alle forandres*, i en Hast, i et Øjeblik, ved den sidste Basune; thi Basunen skal lyde, og de døde skulle opstaa ukrænkelig, og vi skulle forandres.“ — Den evig rullende Jord og det fortsatte Menneske- og Samfundsliv har nu i ca. 2000 Aar spottet denne Spaadom uden at svække Troen paa dens Ophavsmand. De troende tager denne Sejglivethed som Bevis for Lærens Sandhed, men dette synes at kunne lede til farlige Slutninger, bl. a. til den, at saa maa da Buddhismen være endnu sandere end Kristendommen, da den baade har betydelig flere Tilhængere og adskillig flere Hundrekaar paa Bagen.

Hr. Drachmann har kaldt sin Bog: „Paulus som *Forfatter og Tænk*er“ og holder sig udelukkende til hans Ideer

og Aandsform uden at forsøge at tegne selv det vageste Billede af hans Person eller ydre Livsvilkaar. Hvor vilde vi ikke gjerne have vidst, hvorledes Hedningepostlen så ud. Det mener den mere farvekjære Renan at kunne give Svar paa. Han siger (Apostlene S. 193--94): „Paulus' Udseende var ubetydeligt og svarode, som det synes, aldeles ikke til hans Sjælsstorhed. Han var styg, undersættig, tyk og skrutrygget. De stærke Skuldre bar et forunderligt lille og skaldet Hoved. Hans blege Ansigt havde et tykt Skjæg, en Ørnenæse, gjennemtrængende Øjne og tykke Øjenbryn, der løb sammen over Næsen.“*) Hans Tale havde heller ikke noget imponerende. Noget søgende, forlegent, ukorrekt gav Tilhørerne i Begyndelsen en daarlig Idé om hans Veltalenhed, men som en taktfuld Taler fremhævede han selv disse Fejl og forstod at drage Fordel deraf.“ — Dette ydre Portræt svarer egentlig godt til den Paulus, der taler direkte til os fra Brevene, ikke sjældent vredt og stødende, som i Explosioner af Harme og krænkert Æresfølelse (2. Cor. 11. Kap.) En overmægtig Personlighed, en Erobrersjæl, der foragtede Harnisk saa vel som Sværd, en religiøs Alexander eller Napoleon, hvis Sætninger er som Kolonner af Soldater, der har rejst Lande paa Højkant og hvirvlet Folk mod Folk gennem to Aartusinder.

Da jeg fornylig var paa Vestkysten, kom en Morgen en Fiskebaad ind i Lemvig Havn med de to mystiske Ord maalede paa Bagstævnen: *Maran Atha* (d. e. Herren kommer. Se 1. Cor. 16,22). — Fra Tarsus i Lilleasien til Fiskelejet paa Harboeres Strand — saa langt er Vingefanget hos denne forunderlige Aand. Der er ikke et Individ, stort eller ringe, indenfor Civilisationens Horisont, der helt tør sige sig fri for at være paavirket af denne øystre Rabbiner. Med eller mod vor Vilje har hans grumme Dogmer aandet Mørke i vort Blod. Vort halve Liv gaar med til at reagere imod ham. En saadan Reagens om: end under Videnskabens beherskede Form er ogsaa A. B. Drachmanns lille udmærkede Bog.

*) Som Grundlag for dette Portræt henviser Renan til Tischendorfs Udgave af gamle Forfattere.